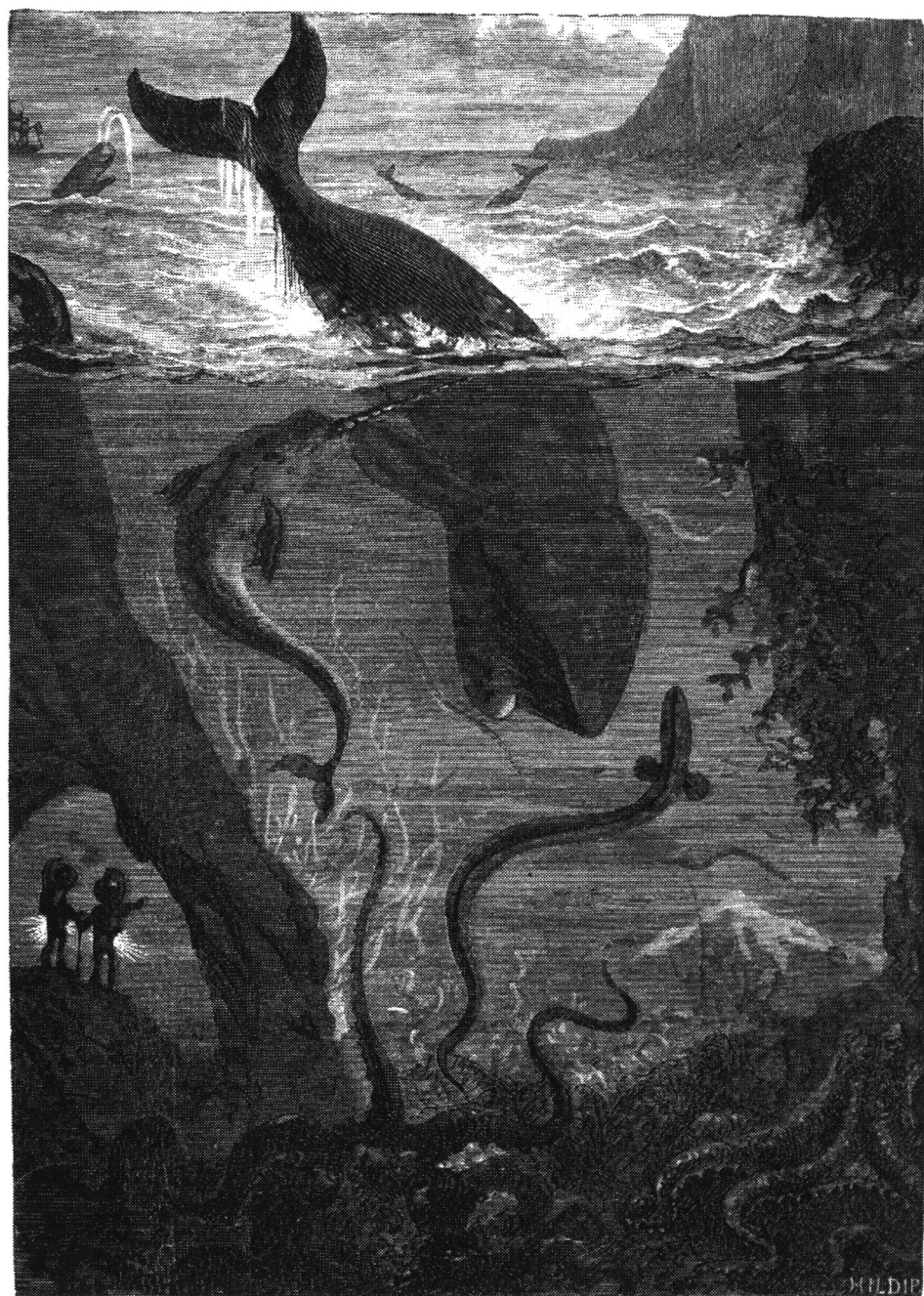

zvezdna
Beletrina

MILDIP

DVAJSET TISŮČ MILJ
POD
MORJEM

Jules Verne

DVAJSET TISOČ MILJ

POD MORJEM

prevedla Jana Pavlič

ilustracije Alphonse de Neuville in Edouard Riou

Beletrina*

Prvi del

Prvo poglavje

Premična kleč

Leto 1866 je obeležil nenavaden dogodek, nerazložen in nerazložljiv pojav, ki ga gotovo ni nihče pozabil. Če izvzamemo govorice, ki so vznemirjale prebivalstvo v pristaniščih in razburjale javno mnenje v notranjosti celin, so bili še prav posebej iz sebe pomorščaki. Trgovci, ladjarji, ladijski kapitani, skiperji in lastniki ladij po Evropi in Ameriki, poleg njih pa še častniki vojnih mornaric vseh

dežel ter z njimi vlade različnih držav z obeh celin so bili zaradi tega pojava najresneje zaskrbljeni.

V resnici so nekatere velike ladje že pred časom v morju naletele na »velikansko reč«, dolg vretenast, občasno lesketajoč se predmet, neskončno večji in hitrejši od vsakega kita.

Podatki, ki so bili v zvezi s to prikaznijo zabeleženi v različnih ladijskih dnevnikih, so se precej natančno ujemali glede izgleda reči ali bitja, o katerem govorim, glede nezaslišane naglice njegovega premikanja, presenetljive sile njegovih gibov, skrivnostnega življenja, ki ga je živelo. Če je spadalo v rod kitov, je po velikosti prekašalo vse, ki jih je znanost dotlej odkrila. Cuvier, Lacépède, gospod Dumeril, gospod de Quatrefages* bi dopustili obstoj takšne pošasti – a le če bi jo videli, resnično videli s svojimi lastnimi učenjaškimi očmi.

Če bi na podlagi različnih opazovanj izračunali povprečje, hkрати izločili boječe ocene, ki so temu predmetu pripisovale dolžino dvesto čevljev, in odklonili pretirane ocene, ki so mu pripisovale širino ene milje in dolžino treh, bi lahko kljub vsemu pritrdili, da je to izredno bitje precej presegalo vse mere, ki so jih dotlej zabeležili riboslovci – če je v resnici sploh obstajalo.

O, pa je obstajalo, samega dejstva ni bilo več mogoče zanikati. Če upoštevamo nagnjenje, zaradi katerega človeški možgani stremijo k čudežnemu, bomo razumeli vznemirjenje, ki ga je ta nadnaravna

* Profesor Aronnax tukaj omenja štiri znamenite zoologe, ki so, tako kot on sam, delovali v okviru Naravoslovnega muzeja v Parizu: Georgesa Cuviera (1769–1832), utemeljitelja primerjalne anatomije; Bernarda de Lacépèda (1756–1825); Augusta Andréja Marieje Dumerila (1812–1870); Jeana Louisa Armanda de Quatrefagesa de Bréauja (1810–1892), riboslovca in kitoslovca. (Opombe so prevajalkine, razen kjer ni navedeno drugače.)

prikazen vzbudila po vsem svetu. Da bi ga odrinili v pravljice, pa sploh ni bilo več mogoče misliti.

V resnici je parnik *Governor Higginson*, v lasti *Calcutta and Burnach steam navigation Company*, srečal to premično gmoto pet milj vzhodno od avstralske obale. Kapitan Baker je najprej mislil, da je naletel na neznano klet; celo pripravljal se je, da bi ji določil natančen položaj, ko sta se dva stebra vode, ki ju je izbruhnil nepojasneni predmet, žvižgajoč usmerila sto petdeset čevljev v zrak. Torej je imel *Governor Higginson*, razen če na tej kletki občasno ni bruhal gejzir, dejansko opravka z nekakšnim, do takrat še neznanim vodnim sesalcem, ki je skozi svoje nosnice brizgal vodne stebre, pomešane z zrakom in paro.

Podoben dogodek je 23. julija istega leta v vodah Tihega oceana zabeležil *Cristobal Colon*, v lasti *West India and Pacific steam navigation Company*. Torej je lahko ta nenavadni kit z enega kraja na drugega potoval s presenetljivo hitrostjo, saj sta ga v presledku treh dni *Governor Higginson* in *Cristobal Colon* opazila na dveh točkah zemljevida, ločenih z razdaljo, večjo od sedemsto morskih milj.*

Štirinajst dni pozneje sta dva tisoč milj proč ladji *Helvetia*, v lasti *Compagnie Nationale*, in *Shannon*, v lasti *Royal Maila*, ki sta potovali vsaka v nasprotno smer po Atlantiku med Združenimi državami in Evropo, vzajemno opozorili na pošast pri 42° 15' severne zemljepisne širine in 60° 35' zahodne zemljepisne dolžine od greenwiškega poldnevnikar. Zdelo se je, da so v tem hkratnem opazovanju lahko dolžino sesalca ocenili na več kot tristo petdeset

* Francoska morska milja znese 5,5 kilometrov, vendar ji Jules Verne v glavnem pripisuje dolžino francoske zemeljske milje, ki znaša približno 4 kilometre.

angleških čevljev,* saj sta bili tako *Helvetia* kot *Shannon* od nje-ga krajši, čeprav sta od kljuna do konca gredlja merili sto metrov. Največji kiti, ki jih najdemo v bližini aleutskih otokov Kullanmak in Umgullik, pa nikoli ne presežejo dolžine šestinpetdesetih me-trov – če jo sploh dosežejo.

Ta poročila, ki so jim sledila nova opazovanja s čezatlantske ladje *Pereire*, trčenje med *Etno* v lasti prevozne družbe Inman in pošastjo, zapisnik, ki so ga sestavili častniki francoske fregate *Nor-mandija*, zelo resna meritev, ki jo je izvedlo poveljstvo komodorja Fitz-Jamesa z ladje *Lord Clyde*, so globoko pretresli javno mnenje. V deželah z bolj veselim značajem so iz pojava brili norce, v resnih in praktičnih deželah, Angliji, Ameriki, Nemčiji, pa so bili resno zaskrbljeni.

Povsod v velikih središčih je pošast postala modna; o njej so pre-pevali v kavarnah, se norčevali iz nje v časopisju, jo uprizarjali v gledališčih. Novinarske race so imele tu lepo priložnost, da so lah-ko nesle jajca vseh mogočih barv. V časopisih so se, ker ni bilo ori-ginala, pojavila vsa mogoča domišljajska in velikanska bitja od be-lega kita, strašnega »Moby Dicka« z območij skrajnega severa, do gromozanskega krakena, katerega lovke so lahko zgrabile petsto-tonske ladje in jo potegnile v globine oceana. Ponatiskovali so celo prastare zabeležke, mnjenja Aristotela in Plinija, ki sta priznavala obstoj teh pošasti, nato norveške pripovedi škofa Pontoppidana, spise Paula Heggedeja in končno poročila gospoda Harringtona, katerega verodostojnost ne dopušča nobenega dvoma, ko potrjuje,

* Približno 106 metrov. Angleški čevljev meri 30,40 centimetrov. (Op. avtorja)

da je s krova ladje *Castillan* leta 1857 videl gromozansko kačo, ki se je dotlej gibala le v morjih zastarelega *Constitutionnela*.*

Tako je med verniki in nejeverniki v učenih združbah in znanstvenih časopisih izbruhnila polemika brez konca. »Vprašanje o pošasti« je burilo duhove. Novinarji, ki so se ukvarjali z znanostjo, so se borili s tistimi, ki so se ukvarjali z dušo, in prelili med to znamenito vojno veletoke črnili; nekateri so prelili celo dve ali tri kapljice krvi, od morske pošasti so namreč prešli na najbolj žaljiva namigovanja.

Vojna, ki se je nagibala zdaj na eno, zdaj na drugo stran, je trajala šest mesecev. Poglobljenim prispevkom brazilskega Zemljepisnega inštituta, berlinske Kraljeve akademije znanosti, Britanskega združenja, washingtonskega Smithsonnovega inštituta, razpravam v *The Indian Archipelago*, *Cosmosu* abbéja Moignoja, Petermannovih *Mittheilungen*, znanstvenim kolumnam velikih francoskih in tujih časopisov je pogrošni tisk neumorno zajedljivo odgovarjal. Njegovi duhoviti pisci so parodirali neko Linnéjevo besedo, ki so jo citirali nasprotniki pošasti, in dejansko trdili, da »narava ne proizvaja neumnežev«. Zaklinjali so svoje sodobnike, naj narave ne smešijo s tem, da priznavajo obstoj krakenov, morskih kač, »Moby Dickov« in drugih morskih blodnjavih izmišljij. Za višek pa je v nekem članku enega izmed najzajedljivejših satiričnih časopisov njegov najpriljubljenejši pisec naskočil pošast kot Hipolit, ji zadal poslednji udarec in jo pokončal med izbruhom vsesplošnega smeha. Duhovitost je premagala znanost.

* Ironično. *Le Constitutionnel* je bil časopis reakcionarne rojalistične stranke, ki je poročal o nekakšni velikanski hobotnici, in Jules Verne se kot republikanec tu iz njega norčuje.

V prvih mesecih leta 1867 se je vprašanje zdelo pozabljeno in se ne bi smelo več ponoviti, ko so javnosti predložili nova dejstva. Tokrat ni šlo več za znanstveni problem, ki ga je treba rešiti, temveč za pravo, resno nevarnost, ki se je je bilo treba otresti. Vprašanje je dobilo drugačno podobo. Pošast je spet postala otoček, skala, kleč, a premična kleč, ki je ni bilo mogoče natančno locirati ali doseči.

Ponoči 5. marca 1867 je *Moravian*, v lasti *Montreal Ocean Company*, ko je bil na 27° 30' zemljepisne širine in 72° 15' zemljepisne dolžine, z desnim bokom zadel ob čer, ki je ni v tistih vodah za beležil noben zemljevid. S silo, ki jo je delno predstavljal veter, in s svojimi štiristotimi parnimi konji je potoval s hitrostjo trinajstih vozlov.* Brez dvoma se *Moravian*, ki mu je udarec zadel luknjo, s svojimi dvesto sedemintridesetimi potniki na plovbi iz Kanade ni potopil samo zaradi izvrstne kakovosti svoje lupine.

Do nesreče je prišlo proti peti uri zjutraj, ko je že skoraj napočil dan. Dežurni častniki so pohiteli proti zadnjemu delu ladje. Ocean so pregledovali z najnatančnejšo pozornostjo. Videli niso ničesar, razen močno razpenjene brazde, ki se je vlekla tri morske kable** vstran, kot da bi nekaj silovito razburkalo vodno gladino. Vestno so izmerili položaj in *Moravian* je plovbo nadaljeval brez očitne škode. Je mar zadel ob podmorsko skalo ali nekakšno gromozansko ladijsko razbitino? Tega niso mogli ugotoviti; a ko so v suhem doku pregledali njegovo podladje, so ugotovili, da je imel zlomljen del gredlja.

* Vozel meri 1852 metrov.

** Morski kabel meri 200 metrov.

Ta sam po sebi izjemno resen pripetljaj bi morda kot toliko drugih pozabili, če se tri tedne pozneje ne bi ponovil v enakih okoliščinah. Le da je imel dogodek zaradi narodnosti ladje, ki je bila žrtev tega novega trčenja, in ugleda družbe, ki ji je pripadala, grozovski odmev.

Vsi poznajo ime slovitega angleškega ladjarja Cunarda. Ta pametni industrialec je leta 1840 osnoval poštno službo med Liverpoolom in Halifaxom s tremi lesenimi ladjami na kolesa z močjo štiristo konjev in prostornino tisoč sto dvainšestdeset registrskih ton. Osem let pozneje se je obseg družbe povečal na štiri ladje s šeststo petdesetimi konji in tisoč osemsto dvajsetimi tonami; dve leti pozneje pa še za dve še močnejši in še prostornejši ladji. Leta 1853 je družba Cunard, katere posebna pravica za prenos brzojavk je bila obnovljena, svojemu obsegu postopoma dodala še *Arabio*, *Persio*, *Chino*, *Scotio*, *Javo* in *Russio*. Vse ladje so bile prvovrstne in največje, kar jih je za *Great Easternom* kdajkoli plulo po morju. Leta 1867 je družba torej imela v lasti dvanajst ladij, osem na kolesa in štiri na vijake.

Te izčrpne podrobnosti navajam zato, da bi vsak videl, kako je ta družba, znana po vsem svetu zaradi pametnega gospodarjenja, pomembna za pomorski transport. Nobene družbe za čezoceansko plovbo niso vodili bolj spretno; noben posel ni imel večjega uspeha. V šestindvajsetih letih so ladje Cunarda dvatisočkrat prečkale Atlantik. Niti ena plovba ni bila odpovedana, niti ene same zamude niso imeli, nikoli niso izgubili ne pisma, ne človeka, ne ladje. Potniki, kljub močni konkurenci Francije, še vedno najrajši izberejo linijo Cunard, kot je očitno iz nekega poročila, povzetega po uradnih dokumentih zadnjih let. Zato tudi nihče ne bo presenečen

nad odmevom, ki ga je povzročila nesreča enega njenih najlepših parnikov.

13. aprila leta 1867 je bilo morje lepo, veter obvladljiv, *Scotia* se je nahajala na 15° 12' zemljepisne dolžine in 45° 37' zemljepisne širine. Potovala je s hitrostjo trinajstih vozlov in triinštiridesetih stotink z močjo tisoč parnih konj. Njena kolesa so mešala morje v popolnem ritmu.

Njen ugrez je znašal šest metrov in sedemdeset centimetrov in njen izpodriv šest tisoč šeststo štiriindvajset kubičnih metrov.

Popoldan, sedemnajst minut čez četrto, je med *lunchem* potnikov, ki so bili zbrani v velikem salonu, trup *Scotie*, sicer zelo vzdržljiv, s svojim bokom malo za levim kolesom ob nekaj trčil.

Scotia ni udarila sama, udarili so jo, in sicer z neko napravo, ki je bila prej ostra in zašiljena kot pa topa. Trčenje je bilo tako rahlo, da se na krovu sploh nihče ne bi vznemiril, če ne bi bilo krikov mornarjev iz podpalubja, ki so prihiteli na palubo vpijoč:

»Tonemo! Tonemo!«

Najprej so bili potniki zelo prestrašeni; vendar se je kapitan Anderson podviral, da jih je pomiril. V resnici nevarnost ni mogla biti takojšnja. *Scotia*, razdeljena na sedem prekatov z vodotesnimi pregradami, bi morala brez posledic kljubovati vodnemu vdoru.

Kapitan Anderson se je brez odlašanja spustil v podpalubje. Prepričal se je, da je peti prekat resnično zalila voda. Hitrost, s katero je naraščala, je dokazovala, da je vdor precej močan. Na srečo se v tem prekatu ni nahajala strojnica, saj bi ogenj sicer nemudoma ugasnil.

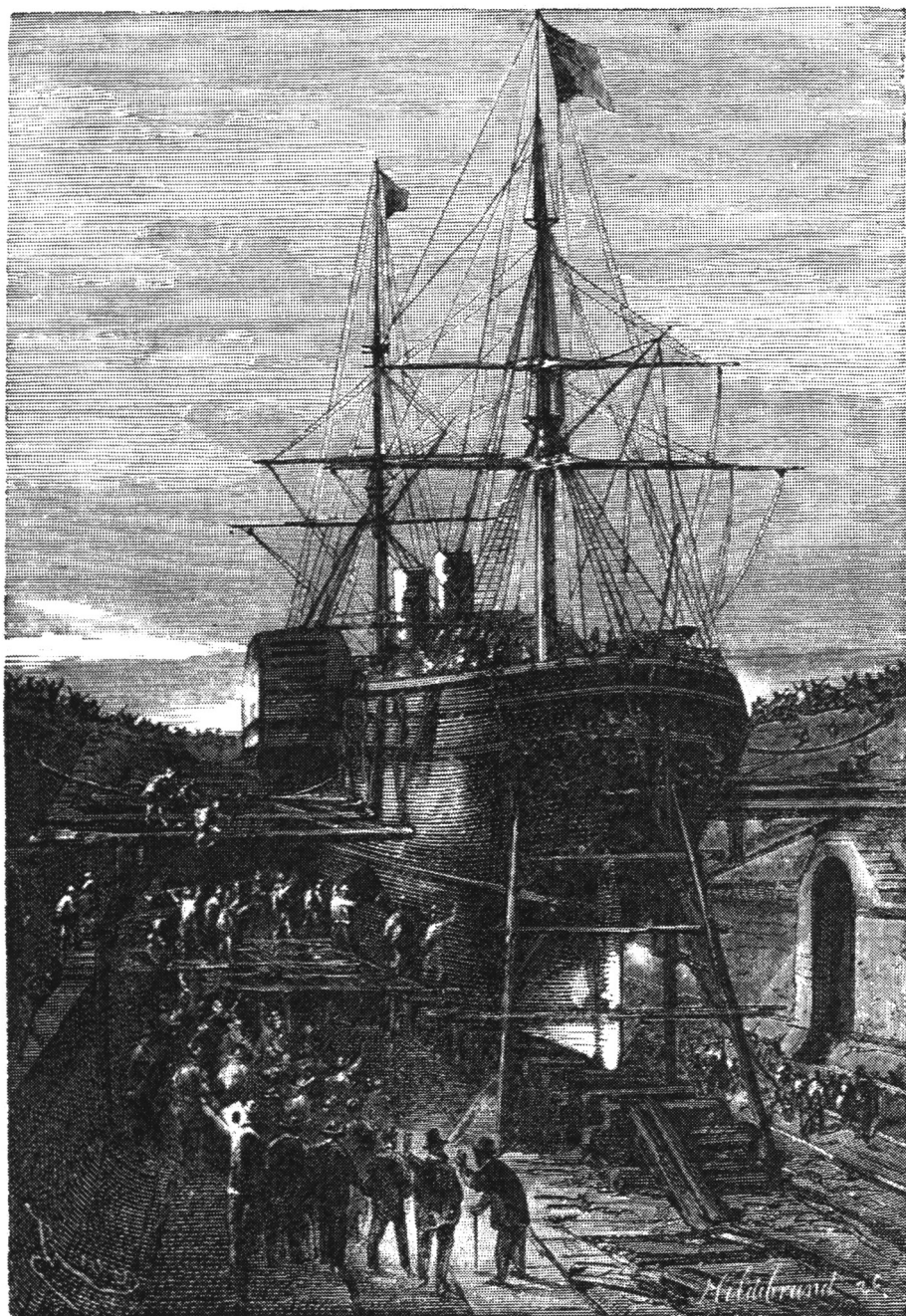
Kapitan Anderson je takoj ukrepal. Eden od mornarjev se je potopil, da bi ugotovil škodo. Nekaj trenutkov zatem so v podladju parnika odkrili luknjo s premerom dveh metrov. Tako velike

luknje ni bilo mogoče zapreti in *Scotia* je morala s svojimi napol potopljenimi kolesi nadaljevati pot v takšnem stanju. Takrat je bila tristo milj od rta Clear. V doke družbe je zaplula po treh dneh zamude, ki je resno vznemirila Liverpool.

Ko so *Scotio* spravili v suhi dok, so se inženirji lotili pregleda. Svojim očem niso mogli verjeti. Pravilna odprtina v obliki enakokrakega trikotnika se je odpirala dva metra in pol nad ravniyo ugreza. Luknja v pločevino, zavrtana s prebijačem, ne bi mogla biti pravilnejša. Ostra naprava je bila torej po vsej verjetnosti neobičajno kaljena. Povrh pa se je morala po tem, ko so jo zagnali z neverjetno silo, s katero je predrila pločevino debeline štirih centimetrov, z vzvratno in resnično nerazložljivo potezo sama potegniti nazaj.

Takšno je bilo zadnje dejstvo, ki je povzročilo, da se je javno mnenje ponovno vznemirilo. Odtlej so vse pomorske nesreče, ki jim niso mogli določiti vzroka, pripisali na račun pošasti. Ta fantastična žival je prevzela odgovornost za vse brodolome, katerih število je na nesrečo precejšnje; kajti od tri tisoč ladij, o katerih izgubi letno poroča *Bureau-Veritas*, število parnikov ali jadrnic, ki zaradi pomanjkanja novic veljajo za izgubljene s tovorom in posadko vred, ni manjše od dvesto!

»Pošast« je bila, upravičeno ali ne, obdolžena za njihovo izgubo. Zaradi nje so povezave med celinami postale vedno bolj nevarne. Oglasila se je javnost in odločno zahtevala, naj morje končno, in ne glede na ceno, osvobodijo tega strahovitega kita.

Inženirji so se lotili pregleda *Scotie*.

Drugo poglavje

Za in proti

V času teh dogodkov sem se ravno vrnil z znanstvene odprave v *badlands** v Nebraski, v Združenih državah Amerike. Francoska vlada me je priključila odpravi kot suplenta v pariškem Naravoslovnem muzeju. Po šestih mesecih v Nebraski, kjer sem se ukvarjal z dragocenimi zbirkami, sem proti koncu marca prispel v New York. Moj odhod v Francijo je bil določen za prve dni v maju. Ko se je *Scotii* pripetila nesreča, sem se čakajoč na vrnitev ukvarjal z razvrščanjem svojih mineraloških, botaničnih in zooloških bogastev.

O novozastavljenem vprašanju sem bil dobro obveščen. Kako tudi ne bi bil? Vse ameriške in evropske časopise sem večkrat prebral, ne da bi si kaj bolj razjasnil zadevo. Skrivnost me je zelo zanimala. Ker si nisem znal ustvariti mnenja, sem nihal od ene skrajnosti k drugi. Nobenega dvoma ni bilo, da se nekaj dogaja, in nejeverni so lahko šli s prstom potipat luknjasto rano *Scotie*.

Ob mojem prihodu v New York je bilo vprašanje izjemno vroče. Podmeno o plavajočem otoku, neujemljivi čeri, ki jo je zagovarjalo nekaj nekompetentnih duhov, so popolnoma opustili. Zares, kako bi se čer lahko premikala s tako neverjetno hitrostjo, razen če v notranjosti nima stroja?

Iz istega razloga, namreč velike hitrosti, s katero se je premikala, so zavrnilo tudi možnost plavajočega ladijskega trupa, orjaške razbitine.

* Geografski termin za zemeljsko površje, ki ga je voda razjedla v omrežje jarkov in grebenov, izjemno bogato s fosili.

Ostali sta torej dve možni rešitvi vprašanja, ki so ju zagovarjali pripadniki dveh zelo različnih klanov: na eni strani tisti, ki so verjeli v nekakšno pošast s kolosalno silo; na drugi tisti, ki so se nagibali k »podmorski« ladji z izjemno hitrostjo.

Zadnja hipoteza, ki je bila konec koncev sprejemljiva, se ni mogla ubraniti poizvedovanj, ki so se jih lotili na obeh celinah. Bilo je malo verjetno, da bi bil navaden zasebnik lastnik tovrstne mehanske naprave. Kje in kdaj bi jo zgradil in kako bi takšno gradnjo obdržal v tajnosti?

Le katera vlada bi mogla imeti v lasti tak uničevalni stroj? V teh neprijaznih časih, ko se človek napreza, da bi pomnožil moč vojnega orožja, je bilo čisto mogoče, da bi katera od držav brez vednosti drugih preizkušala tako strašno napravo. Po chassopotih* torpedi, po torpedih podvodni ovni, nato – premik v obratno smer. Vsaj upam tako.

A hipotezo o vojnem stroju so zaradi zagotovil, ki so jih dale vlade, ovrgli. Ker je šlo za javni interes, saj so čezoceanske povezave trpele škodo, o iskrenosti vlad ni bilo mogoče dvomiti. Poleg tega, kako bi izgradnja takšne podmorske ladje ušla očem javnosti? V takšnih okoliščinah je zelo težko ohraniti skrivnost posamezniku in povsem nemogoče državi, ki jo z vseh strani budno nadzorujejo tekmice.

Po poizvedovanjih, ki so jih opravili v Angliji, Franciji, Rusiji, Prusiji, Španiji, Italiji, Ameriki in celo v Turčiji, so hipotezo o podmorskem monitorju** dokončno ovrgli.

Pošast se je kljub nenehnim šalam, s katerimi so jo zbadali senzacionalistični časniki, potopila nazaj pod vodo in v tej smeri se je

* Puške, imenovane po njihovem konstruktorju Antoinu Chassepotu (1833–1905).

** Monitor je močno oborožena oklopna bojna ladja.

domišljija prepustila najbolj nesmiselnim sanjarijam fantastičnega riboslovja.

Ob mojem prihodu v New York me je več oseb počastilo z vprašanji, kaj menim o dotičnem pojavu. V Franciji sem izdal razpravo v četrtinki v dveh delih z naslovom *Skrivnosti velikih podmorskih globin*. Knjiga, še posebej brana v znanstvenih krogih, me je naredila za izvedenca v tej precej neznani veji prirodozlovja. Vprašali so me za mnenje. Dokler sem še lahko izpodbijal obstoj dejstva, sem se zaprl v popolno zanikanje. A kmalu sem bil potisnjen ob zid in primoran, da se jasno izrečem. Celo *New York Herald* je pozval »spoštovanega Pierra Aronnaxa, profesorja v pariškem Naravoslovnem muzeju«, da pove svoje mnenje.

To sem tudi storil. Govoril sem izključno zato, ker nisem mogel molčati. O vprašanju sem razpravljaj z vseh zornih kotov, politično in znanstveno. Tu navajam odlomek iz članka, močno podkrepljenega s podatki, ki sem ga objavil v številki 30. aprila.

»Tako lahko,« sem dejal, »potem ko smo eno za drugo proučili različne hipoteze in zavrgli vse ostale domneve, sklepamo o obstoju morske živali z izjemno močjo.

Velike globine oceanov so nam popolnoma neznane. Nobena sonda še ni segla do njih. Kaj se dogaja v teh odmaknjenih brezni? Kakšna bitja prebivajo ali bi lahko prebivala dvanajst ali petnajst tisoč milj pod morsko gladino? Kakšen je organizem teh živali? To lahko le ugibamo.

Vendar lahko rešitev problema, ki se zastavlja, predstavlja dilemo.

Lahko poznamo vse vrste bitij, ki prebivajo na našem planetu, ali pa jih ne poznamo.

Če ne poznamo vseh, če nam je narava prihranila še nekaj skrivnosti na področju ihtiologije,* je popolnoma sprejemljivo, če dopustimo obstoj rib ali kitov novih vrst ali celo rodov, ki imajo predvsem globinski značaj in prebivajo v plasteh, ki jih sonde ne morejo doseči, a jih kak nepomemben dogodek, morda muha, preblisk, občasno privede v višje plasti oceana.

Če pa, nasprotno, poznamo vse živeče vrste, je treba nujno iskati dotično žival med že odkritimi morskimi bitji, in v tem primeru sem pripravljen dopustiti obstoj *orjaškega narvala*.

Običajni narval ali morski samorog pogosto doseže dolžino šestdesetih čevljev. Pomnožite to dolžino petkratno ali celo desetkratno, dajte temu kitu moč v razmerju z njegovo velikostjo, povečajte njegovo napadalno orožje in dobili boste iskano žival. Imel bo velikost, ki so jo določili častniki na *Shannonu*, rog, potreben za predrtje *Scotie*, in silo, s katero je mogoče poškodovati ogrodje velikega parnika.

V resnici je narval oborožen z nekakšnim slonokoščenim mečem, z neke vrste helebardo, če uporabim izraz nekaterih naravoslovcev. To je glavni zob, čvrst kot jeklo. Nekaj teh zob smo našli v telesih kitov, ki jih narval vedno uspešno napade. Druge so izvlekli – ne brez težav – iz ladijskih gredljev, ki so jih prebodli skozi in skozi, kot sveder predre sod. V muzeju pariške medicinske fakultete je shranjen eden teh obrambnih udov, dolg dva metra petindvajset centimetrov in pri korenu širok osemindvajset centimetrov!

Predstavljajte si torej desetkrat močnejše orožje in desetkrat močnejšo žival, zaženite ga s hitrostjo dvajsetih milj na uro, po-

* Riboslovje. Gr. *ichthys*, »riba«.

množite njegovo težo z njegovo hitrostjo in dobili boste udarec, ki lahko povzroči takšno nesrečo.

V pričakovanju obširnejših informacij se torej nagibam k morskemu samorogu orjaške velikosti, ki ni oborožen le s helebardo, temveč s pravo bodico ali bojnim »ovnom« kot oklopnice in ima hkrati potrebno težo in pogonsko moč. S tem bi lahko razložili ta nerazložljivi pojav – razen če sploh ne obstaja – kar je še vedno mogoče, navkljub vsemu, kar je bilo opaženega, videnega, zaznanega in občutenega!«

Te zadnje besede so bile z moje strani strahopetnost; hotel sem do neke mere zaščititi svojo profesorsko čast in Američanom, ki se znajo glasno smejati, ne dati preveč razloga za smeh. Zavaroval sem si hrbet. V bistvu pa sem pritrdil obstoju »pošasti«.

O mojem članku se je vroče razpravljalo, postal je zelo odmeven. Pridobil si je določeno število zagovornikov. Rešitev, ki jo je predlagal, pa je pustila prosto pot domišljiji. Človeški duh ima rad takšne veličastne zamisli o nadnaravnih bitjih. Morje pa je zanje najboljša učinkovina, edino okolje, kjer lahko nastanejo in se razvijajo orjaki, ob katerih so zemeljske živali, sloni ali nosorogi zgolj palčki. Tekoča snov prenaša največje znane vrste sesalcev in morda skriva mehkužce izjemne velikosti, na pogled grozljive lupinarje, kakršni naj bi bili stometrski rarogi ali dvestotonske rakovice! Zakaj ne? Nekoč so bile zemeljske živali, sodobnice geoloških obdobij, štirinožci, četveroroki, plezalci, ptiči velikanskih razsežnosti. Stvarnik jih je vrgel v ogromen kalup, ki ga je čas postopoma manjšal. Zakaj morje v svojih neznanih globočinah ne bi ohranilo ogromnih primerkov življenja iz neke druge dobe, morje, ki ostaja vedno isto, medtem ko se zemeljska sredica tako rekoč nenehno spreminja? Zakaj ne bi v svojih nedrjih

skrivalo poslednje različice titanskih vrst, katerih leta so stoletja in stoletja tisočletja?

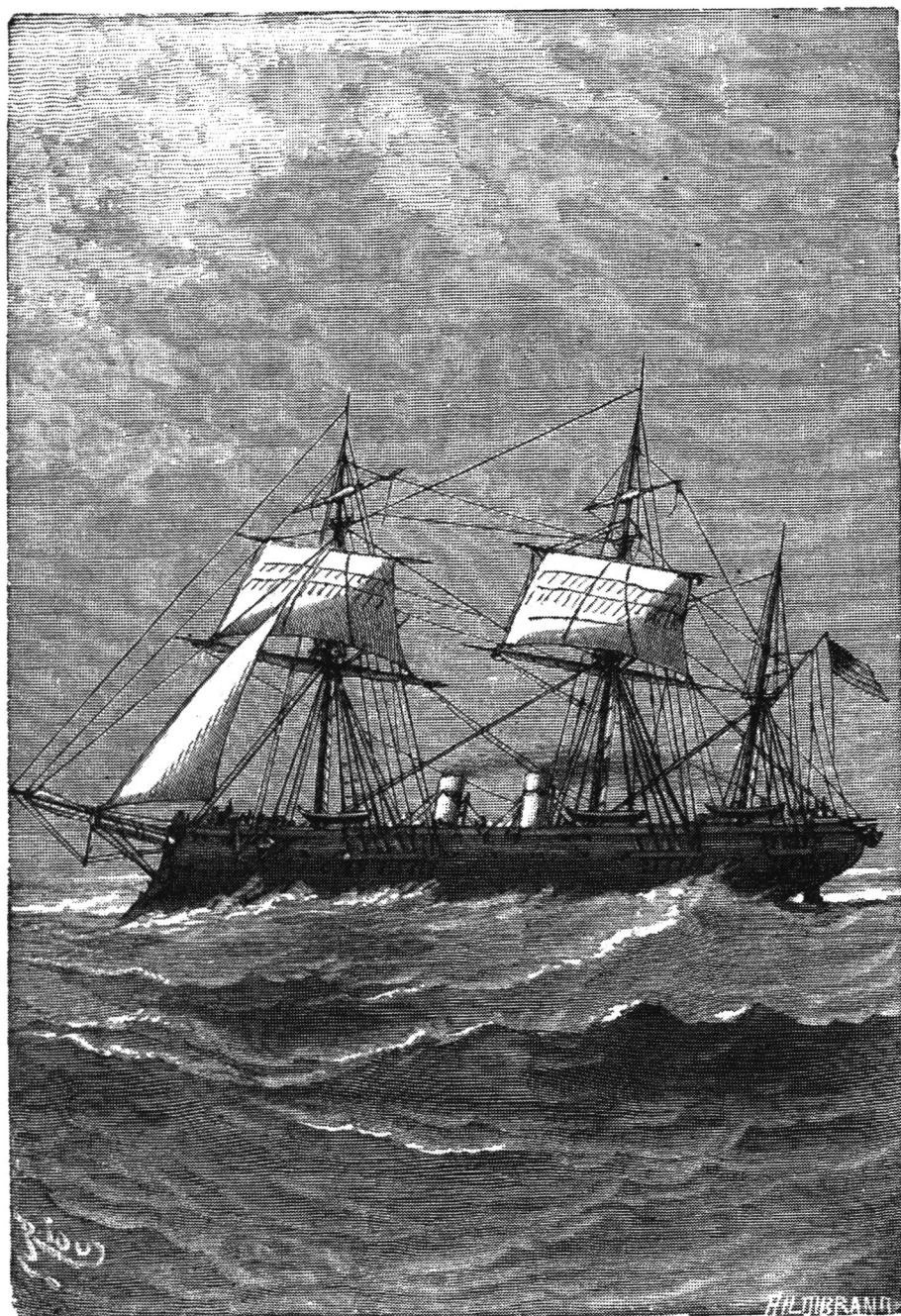
A prepustil sem se sanjarijam, ki si jih ne morem več privoščiti! Prividov, ki jih je čas zame spremenil v strašno resničnost, ni več. Še enkrat poudarjam, o naravi tega pojava se je izoblikovalo mnenje in javnost je brez ugovora sprejela obstoj čudežnega bitja, prav nič povezanega z bajeslovnimi morskimi kačami.

Če so nekateri v tem videli zgolj znanstveni problem, ki je čakal na rešitev, so bili drugi, bolj praktični – predvsem v Ameriki in Angliji – mnenja, da je treba ocean iztrebiti te strašne pošasti in ponovno zagotoviti čezoceanske povezave. Gospodarski in trgovski časniki so vprašanje obravnavali predvsem s tega stališča. *Shipping and Mercantile Gazette*, *Lloyd*, *Parnik*, *Pomorska in kolonialna revija*, vsi listi, naklonjeni zavarovalniškim družbam, ki so grozile, da povišajo zavarovalniške vložke, so si bili v tem edini.

Ko je bilo javno mnenje izoblikovano, so se prve opredelile Združene države. V New Yorku so se lotili priprav za odpravo na narvala. Visokohitrostna fregata *Abraham Lincoln* je storila vse potrebno, da bi lahko čim prej odrinila na morje. Poveljniku Farragutu, ki se je odločno lotil oborožitve svoje fregate, so omogočili vstop v orožarne.

Vendar se odtlej, ko so se odločili pošast zasledovati, kot se vedno dogaja, pošast ni več pojavila. Dva meseca o njej ni bilo ne duha ne sluha. Nobena ladja je ni srečala. Videti je bilo, da ta enorog ve, kaj naklepajo proti njemu. O njem so razpravljali celo po čezatlantskem kablju! Tako so šaljivci trdili, da je prebrisanec med potjo ujel nekaj telegramov in se z njimi okorišča.

Fregate, oborožene za daljno odpravo in opremljene s fantastično ribiško opremo, niso vedeli kam usmeriti. Nestrpnost je rasla,

Fregata Abraham Lincoln.

ko so 2. julija izvedeli, da je eden od parnikov na progi med San Franciscom v Kaliforniji in Šanghajem tri tedne pred tem ponovno videl žival v severnih vodah Tihega oceana.

Vznemirjenje, ki ga je povzročila ta novica, je bilo neizmerno. Poveljniku Farragutu niso dopustili niti štiriindvajset ur odloga. Zaloge hrane so bile vkrcane. Shrambe v podladju so bile polne premoga. Niti en sam mož posadke ni manjkal. Preostalo je le še, da zakurijo v pečeh, zavrejo vodo in odplujejo! Odpustili mu ne bi niti pol dneva zamude! Sicer pa si je poveljnik Farragut želel edinole odpotovati.

Tri ure preden je *Abraham Lincoln* zapustil pomol v Brooklynu, sem prejel pismo s tem besedilom:

*»Gospod Aronnax,
profesor v pariškem Naravoslovnem muzeju,
Fifth Avenue hotel,
New York*

*Gospod,
če bi se želeli priključiti odpravi Abrahama Lincolna, bo vladi
Združenih držav v veselje, da Francijo v tem podvigu zastopate vi.
Poveljnik Farragut ima za vas pripravljeno kabino.*

*Zelo prisrčno vaš
J.-B. Hobson,
tajnik ministrstva za mornarico.«*

Tretje poglavje

Kakor gospod želi

Tri sekunde pred prihodom pisma J.-B. Hobsona nisem na zasledovanje samoroga mislil nič bolj kot na ekspedicijo čez Severozahodni prehod. Tri sekunde po tem, ko sem prebral pismo cenjenega tajnika ministrstva za mornarico, sem končno dojel, da je moje pravo poslanstvo, edini cilj mojega življenja, slediti tej vznemirljivi pošasti in jo pregnati s sveta.

A pravkar sem se vrnil z napornega potovanja, utrujen, potreben počitka. Želel sem si le, da bi se vrnil domov k prijateljem, v svoj mali dom v Jardin des Plantes, k svojim dragocenim zbirkam! Vendar se nisem mogel zadržati. Vse sem pozabil, utrujenost, prijatelje, zbirke, in brez resnejšega razmišljanja sprejel ponudbo ameriške vlade.

»Sicer pa,« sem pomislil, »vse poti vodijo v Evropo. Samorog bo dovolj prijazen, da me bo pripeljal do francoske obale! Ta čislana žival se bo pustila ujeti v evropskih vodah – meni na ljubo – in v Naravoslovni muzej ne nameravam prinesiti manj kot pol metra njegove slonokoščene helebarde.«

A medtem bom moral iskati narvala na severu Tihega oceana; kar je pomenilo vrnitev v Francijo naokrog po drugi strani.

»Conseil!« sem nestrpno poklical.

Conseil je bil moj služabnik. Predan dečko, ki me je spremljal na vseh potovanjih; vrl Flamec, ki sem ga imel rad in ki mi je to pošteno vračal; po naravi flegmatično bitje, redoljuben iz principa, prizadeven iz navade, ki ga skoraj nobeno presenečenje, ki nam ga

pripravi življenje, ni spravilo v začudenje, zelo spretnih rok, sposoben za vsako delo in ki kljub svojemu imenu* ni nikoli dajal nasvetov – še celo takrat ne, ko ga nihče ni prosil zanje.

Ker je bil obdan z znanstveniki našega malega plemena v Jardin des Plantes, se je tudi marsičesa naučil. V njem sem imel dobro podkovanega izvedenca v prirodoslovnem razvrščanju, ki je s spretnostjo akrobata preletel veje, skupine, razrede, podrazrede, redove, družine, vrste, podvrste, zvrsti in podzvrsti. A njegova učenost se je pri tem končala. Razvrščanje mu je pomenilo vse in kaj več od tega ni znal. Zelo izvežban v teoriji razvrščanja in zelo malo v praksi, mislim, da ne bi znal ločiti glavača od navadnega kita! Pa vendar, kako vrl in dober fant!

Conseil me je doslej – in to že deset let – spremljal povsod, kamor me je zanesla znanost. Nikoli se ni pritoževal, da je potovanje predolgo ali preutrudljivo. Nikoli ni ugovarjal, preden je zaprl svoj kovček pred odhodom v različne dežele, na Kitajsko ali v Kongo, pa če je bilo še tako daleč. Brez nepotrebnih vprašanj mi je sledil kamorkoli. Poleg tega je bil dobrega zdravja, ki se je upiralo vsem boleznim; čvrstih mišic, a brez živcev, brez napetih živcev – v duševnem smislu, seveda.

Ta dečko je imel trideset let in njegova starost je bila v primerjavi s starostjo njegovega gospodarja kot petnajst v razmerju do dvajset. Naj mi bo oproščeno, če tako povem, da mi je bilo štirideset let.

A Conseil je imel eno napako. Kot zapriseženi formalist me je naslavljajl samo v tretji osebi, da je bilo že kar naporno.

»Conseil!« sem ponovil in se hkrati že vročično začel pripravljati na odhod.

* »Conseil« v francoščini pomeni nasvet.

Seveda sem se na predanega fanta lahko zanesel. Navadno ga nisem nikoli spraševal, ali mu ustreza ali ne, da bi me spremljal na potovanjih; a tokrat je šlo za odpravo, ki bi se lahko zelo zavlekla, za tvegan podvig, za zasledovanje živali, sposobne potopiti ladjo kot orehovo lupinico! Tu je imel o čem premišljevati celo najbolj trdoživ človek na svetu! Kaj bo rekel Conseil?

»Consel!« sem že tretjič poklical.

Conseil se je pojavil.

»Gospod me kliče?« je rekel, ko se je prikazal.

»Da, fant moj. Pripravi moje stvari, pripravi svoje stvari. Odpotujeva čez dve uri.«

»Kakor gospod želi,« je mirno odvrnil Conseil.

»Niti sekunde ne smeva izgubiti. Spravi v moj kovček vse moje potovalne potrebščine, obleke, srajce, nogavice, nič ne šteje, naj bo vsega čim več, in podvizaj se!«

»Kaj pa gospodove zbirke?« je pripomnil Conseil.

»Na to bova mislila pozneje.«

»Kaj! Archaeotherium, hyracotherium, oreodoni, cheropotamus in ostala gospodova okostja?«

»V hotelu jih bodo spravili.«

»Kaj pa gospodov živi babirusa?«

»V najini odsotnosti ga bodo hranili. Sicer pa bom dal navodila, da najino menažerijo prepeljejo v Francijo.«

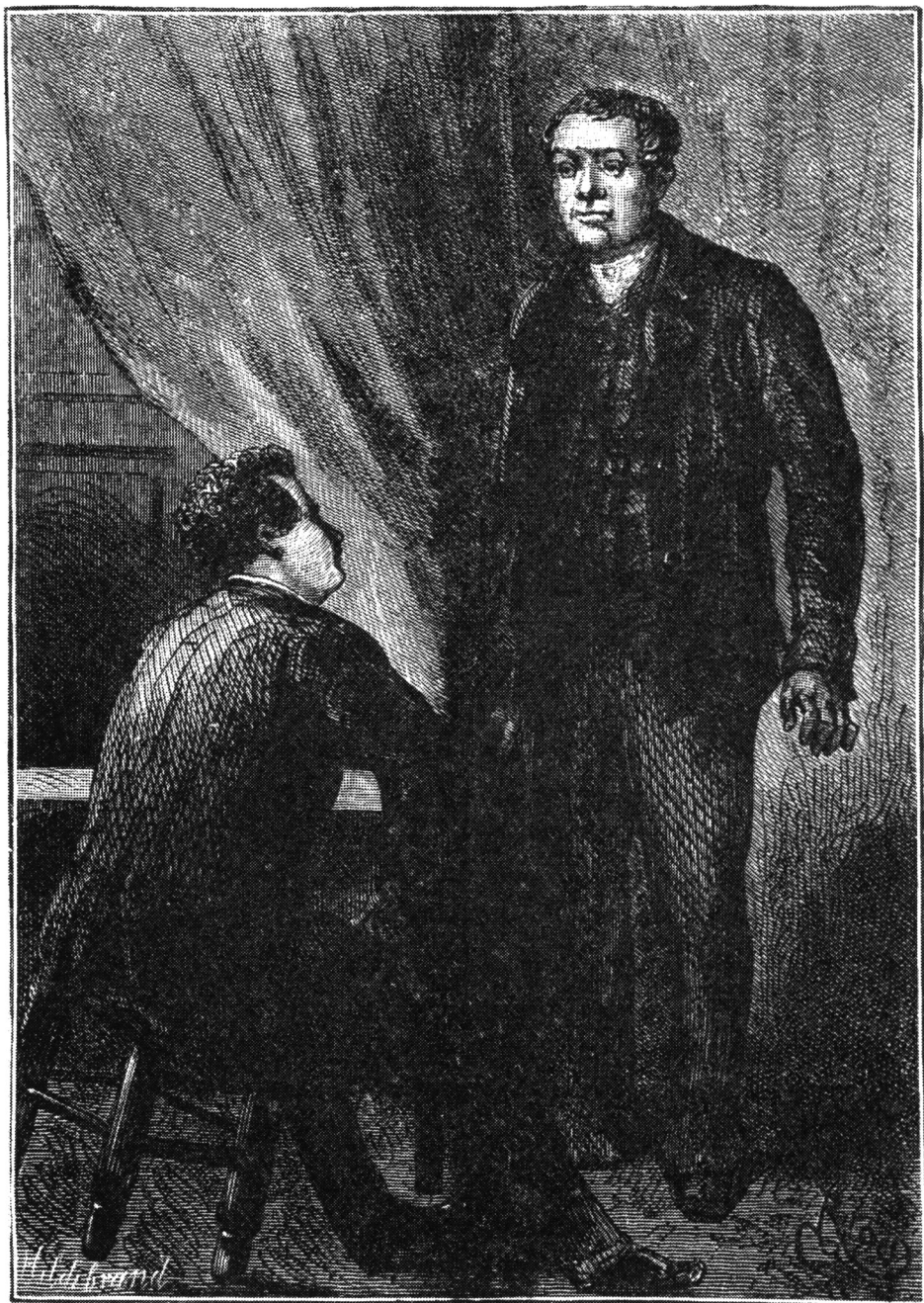
»Torej se ne bova vrnila v Pariz?« je vprašal Conseil.

»Seveda se bova ...« sem izmikajoče odvrnil, »a po ovinku.«

»Če gospodu ovinek ustreza.«

»Oh! Saj ne bo nič posebnega! Pač ne bo najkrajša pot, to je vse. Vkrcala se bova na *Abrahama Lincolna*.«

»Kakor meni gospod,« je mirno odvrnil Conseil.

»Kakor gospod želi!«

»Veš, prijatelj moj, za pošast gre ... za slovitega narvala ... Pregnali ga bomo iz morja! ... Avtor razprave v četrtniki v dveh delih o *Skrivnostih velikih podmorskih globin* se ne more izogniti potovanju s poveljnikom Farragutom. Častna naloga, vendar ... tudi nevarna! Ne veva, kam greva! Te mrcine so lahko zelo nepredvidljive! Vendar bova vseeno šla! Zelo pogumnega poveljnika imamo! ...«

»Storil bom, kakor bo storili gospod,« je odvrnil Conseil.

»Dobro premisli! Ničesar ti nočem prikrivati. To je eno takšnih potovanj, s katerih se ne vrnemo vedno!«

»Kakor meni gospod.«

Četrto ure po tem so bili najini kovčki pripravljeni. Conseil je vse opravil v trenutku. Lahko sem bil prepričan, da ni ničesar pozabil, kajti ta dečko je srajce ali obleke razvrščal enako dobro kot ptiče ali sesalce.

Dvigalo hotela naju je odložilo v veliki veži v mednadstropju. Spustil sem se po nekaj stopnicah do pritličja. Poravnal sem svoj račun v prostorni recepciji, kjer se je vedno gnetla cela množica ljudi. Dal sem naročilo, naj moje škatle z nagačenimi živalmi in posušenimi rastlinami odpošljejo v Pariz (v Francijo). Za babiruso sem odprl primeren kredit in s Conseilom, ki mi je sledil, skočil v kočijo.

Vozilo, dvajset frankov na vožnjo, se je spustilo po Broadwayu do Union Squara, se podalo po Fourth Avenue do križišča z Bowery Streetom, zapeljalo na Katrin Street in se ustavilo pri štiriintridesetem pomolu. Od tam nas je Katrin Ferry Boat, ljudi, konje in kočijo, prepeljal v Brooklyn, veliki privesek New Yorka na levem bregu Vzhodne reke, nato smo v nekaj minutah prispeli na pomol, ob katerem je *Abraham Lincoln* skozi svoja dva dimnika bruhal reko črnega dima.

Najino prtljago so takoj prenesli na krov fregate. Pohitel sem na ladjo. Povprašal sem po poveljniku Farragutu. Eden od mornarjev me je pospremil do kajute na krovu, kjer sem se znašel pred zadovoljnim častnikom, ki mi je ponudil roko.

»Gospod Pierre Aronnax?« mi je rekel.

»Prav ta,« sem mu odvrnil. »Poveljnik Farragut?«

»Osebnost. Dobrodošli, gospod profesor. Vaša kabina je pripravljena.«

Pozdravil sem, prepustil poveljnika njegovim pripravam na odhod in se dal odvesti do kabine, ki so mi jo namenili.

Abraham Lincoln je bil odlično izbran in opremljen za svoj novi namen. Šlo je za fregato z veliko hitrostjo, opremljeno s posebnimi stroji za pregrevanje, ki so omogočali pari, da je dosegla pritisk sedmih atmosfer. S tem pritiskom je *Abraham Lincoln* razvil povprečno hitrost osemnajstih milj in tri desetine na uro, precejšnja hitrost, a kljub temu nezadostna, da bi se lahko boril z orjaškim kitom.

Notranja oprema fregate je ustrezala njenim navtičnim odlikam. S svojo kabino v zadnjem delu ladje, ki se je odpirala v častniško jedilnico, sem bil zelo zadovoljen.

»Dobro nama bo tukaj,« sem rekel Conseilu.

»Tako dobro, naj mi gospod ne zameri,« je odvrnil Conseil, »kot raku samotarcu v školjki vretena.«

Conseilu sem prepustil, da je ustrezno poskrbel za najine kovčke, in se vrnil nazaj na palubo, da bi spremljal priprave na odhod.

Ravno takrat je poveljnik Farragut snemal še zadnje vrvi, ki so *Abrahama Lincolna* vezale na pomol v Brooklynu. Če bi zamudil četrto ure ali celo manj, bi torej fregata odpotovala brez mene in zgrešil

bi to izjemno, nadnaravno, neverjetno odpravo, katere verodostojna pripoved bo kljub vsemu verjetno naletela na nekaj nejevernežev.

A poveljnik Farragut ni hotel izpustiti niti enega samega dneva niti ene same ure za plovbo po morjih, kjer se je pokazala žival. Poklical je svojega inženirja.

»Imamo že dovolj pritiska?« ga je vprašal.

»Da, gospod,« je odvrnil inženir.

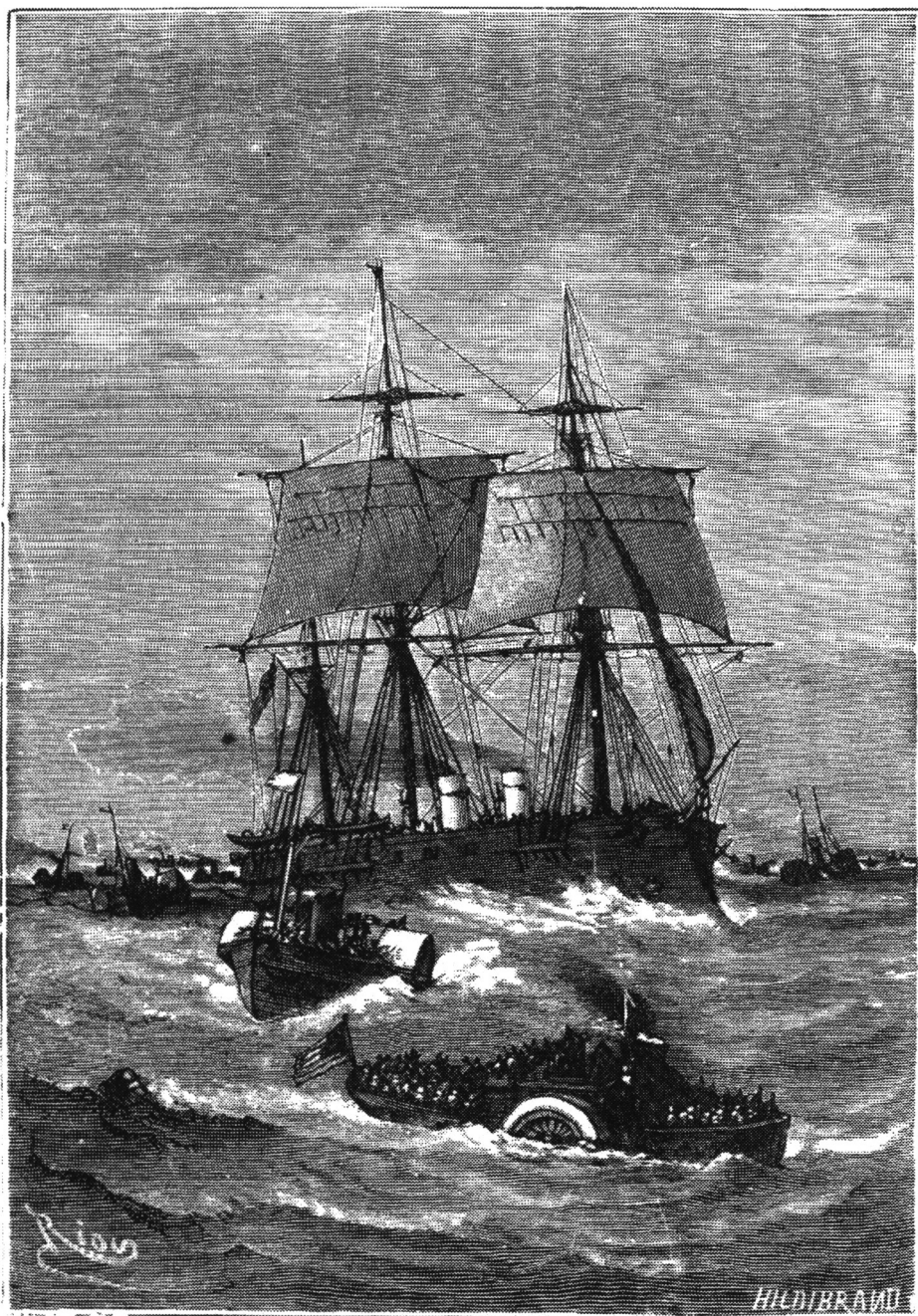
»Go ahead,« je zavpil poveljnik Farragut.

Ob tem ukazu, ki so ga posredovali stroju s pomočjo naprav za stiskanje zraka, so strojniki zagnali pogonsko kolo. Para je zapiskala in se zapodila v polodprte razvodnike. Dolgi ležeči bati so zaječali in potisnili gonilne grede. Lopate vijaka so mešale vodo z naraščajočo hitrostjo. *Abraham Lincoln* je veličastno hitel naprej, obdan s stotino trajektov in tenderjev,* polnih gledalcev, ki so ga spremljali.

Brooklynsko nabrežje in ves del New Yorka, ki leži ob Vzhodni reki, je bil pokrit z radovedneži. Drug za drugim so odjeknili trije huraji, ki jih je sočasno zavreščalo petsto tisoč prsi. Tisoče robčkov je zaplapolalo nad gosto množico in pozdravilo *Abrahama Lincolna*, dokler ni zaplul v vode Hudsona na konici podolgovatega polotoka, ki tvori mesto New York.

Potem je fregata sledila obali New Jerseyja, občudovanja vrednemu desnemu bregu reke, na gosto obdanem z vilami. Plula je med trdnjavami, ki so ji pošiljale pozdrave iz svojih največjih topov. *Abraham Lincoln* je odgovarjal s trikratnim dvigom in spustom ameriške zastave, katere devetintrideset zvezd se je lesketalo

* Angl. *tender*, male ladje za spremstvo ali oskrbo z obale za velike ladje. (Op. avtorja)

Povorka je še vedno spremljala fregato.

na prečniku zadnjega jambora; potem je spremenil smer, da bi se usmeril v označeni kanal, ki zavije čez notranji zaliv, oblikujoč rt Sandy Hook, in obšel ta peščeni jezik, kjer ga je še enkrat pozdravilo nekaj tisoč gledalcev.

Povorka trajektov in tenderjev je še vedno spremljala fregato. Zapustila jo je šele v višini svetilnika, ki z dvema ognjema označuje plovno mejo New Yorka.

Takrat je ura odbila tri. Pilot se je spustil v čoln in se pridružil malemu dvojamborniku, ki ga je čakal z vetrom v jadrih. Ogenj so pojačali; vijak je še hitreje mešal vodo; fregata je plula ob rumeni, nizki obali Long Islanda in ob osmih zvečer, potem ko je na severozahodu izgubila svetilnik Fire Islanda, z vso paro zaplula po temačnih vodah Atlantika.